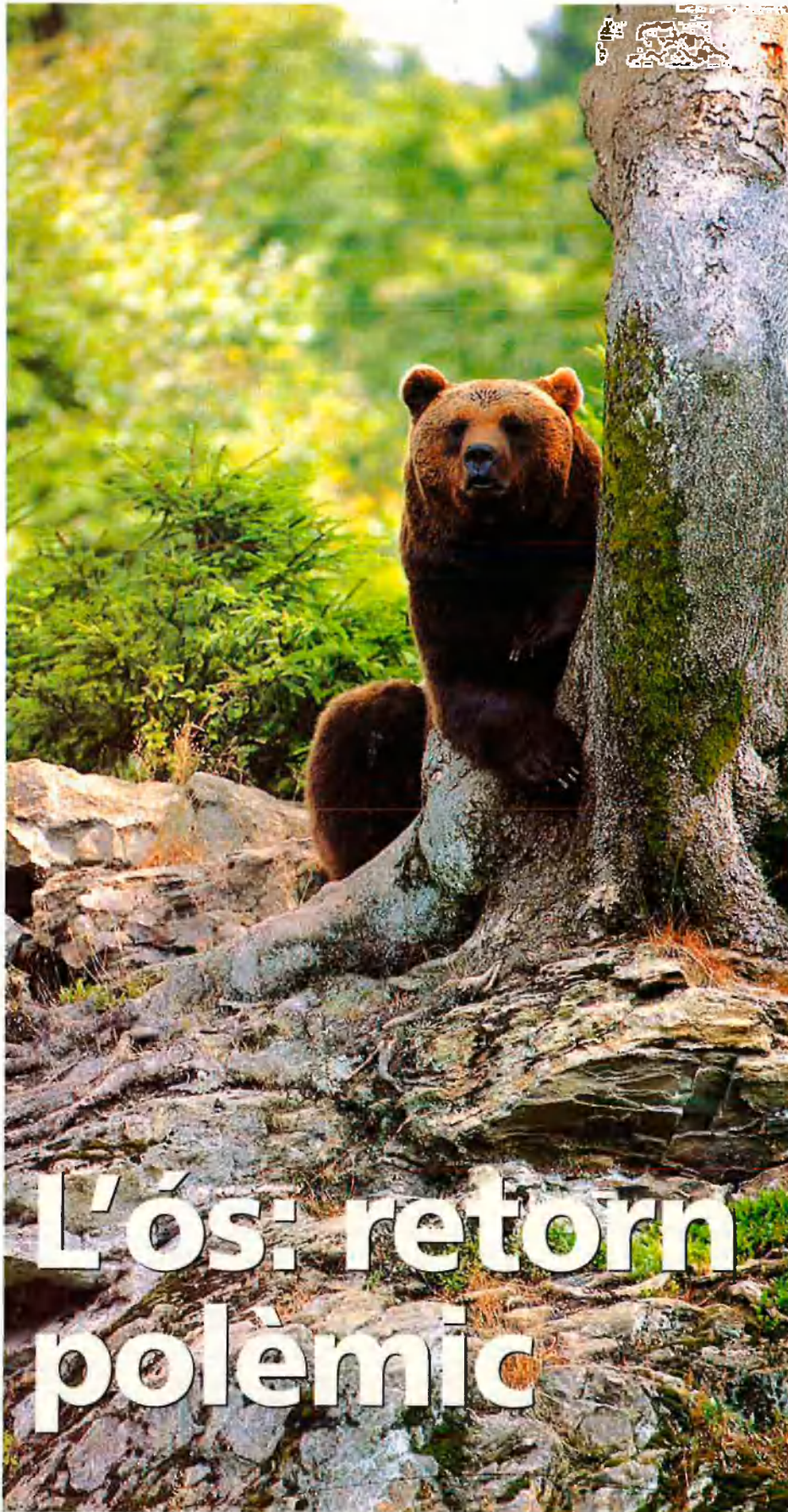

FRANCESC FARRIOLS

L'ós: retorn polèmic

La reintroducció de l'ós al Pirineu ha aixecat una agra discussió en què s'hi barregen interessos polítics, econòmics i cinegètics. A un any de la fi del programa Life, el futur d'aquest animal és una incògnita.

Entre els records d'infantesa d'alguns adults hi ha la nostàlgica imatge de l'ós de peluix sobre el capçal de llit. Una reproducció que podria assemblar-se al Pyros, la Melba o la Giva, els tres exemplars d'ós bru que campen per les muntanyes del Pirineu occità, Vall d'Aran compresa, i del Pallars Sobirà. Aquests tres óssos formen part del programa Life (Vida) que es proposa de reintroduir-los-hi, un programa impulsat per la Unió Europea i abonat per França i, al principi (desembre del 1993), per les comunitats autònomes de Catalunya, Aragó i Navarra. Però la reintroducció de l'ós en aquestes comarques del nord de Catalunya ha aixecat polseguera: alguns pagesos, caçadors i polítics s'han manifestat contra la reintroducció de l'ós a unes muntanyes que havia ocupat des de temps immemorials.

Una història moguda. Els primers esments de l'ós que trobem a la serralada pirinenca es remunten al segle X, en tractats de caça de reis navarresos, segons que diu Eugeni Casanova al llibre *L'ós del Pirineu. Crònica d'un extermini*.

El primer tractat sobre l'ós, l'escriu el comte de Foix i senyor d'Andorra, Gastó III, que al seu Llibre de la Caça dedica alguns capítols a explicar-ne la mitologia, la morfologia i les tradicions que l'envoltaven. A l'Edat Mitjana l'ós era una menja preada i símbol de força i d'un cert estatut social, d'aquí ve que la majoria de reis catalans parlin en més d'un document de la matança d'óssos. Contrària-

FRANCESC FARRIOLS

ment al que podríem pensar, l'ós és un animal inofensiu i només ataca, com tantes bèsties, en cas de sentir-se amenaçat pels homes.

La dieta de l'ós és bàsicament vegetal, i només menja carn a la primavera i la tardor, quan necessita greix per mantenir el cos. La resta de l'any menja herba, fruita boscana, glans, pomes bordes i insectes de tota mena. Viu en zones obagues i molt boscoses on li és fàcil de trobar aigua i té força ombra. L'ós defuig la presència humana i pot captar l'home a quilòmetres de distància. Això en fa un animal molt noctàmbul i solitari. Un ós mascle pot arribar a fer 250 quilos; les femelles d'ós bru són més lleugeres i excepcionalment sobrepassen els 170 quilos de pes.

Als Països Catalans l'ós bru habitava gairebé tot el Pirineu, del Canigó a la Vall d'Aran, els Ports de Beseit i fins i tot, en temps més antics, la serralada Pre-litoral. La regressió de la població s'intensifica amb el temps, fins que en aquest nostre segle ja només se'n localitzen a pocs punts del Pirineu català més occidental. Testimoni de la presència de l'ós pertot arreu de la geografia catalana, ho són les llegendes i celebracions i alguns topònims com: el Collet de l'Ós i el Sot dels Óssos al Vallès Oriental, el Barranc de l'Ós al Montsià o el Grau de l'Ós a la Cerdanya, i molts més.

El rossellonès Marcel Couturier el 1952 va fer el primer estudi seriós sobre l'ós bru a la serralada pirinenca, comptant que quedaven en aquella data 72 óssos a la banda del pirineu septentrional i uns pocs menys a la meridional. La regressió de l'ós al Pirineu continua baixant i, deu anys més tard de la publicació de Couturier, el Ministeri d'Agricultura francès prohibeix de matar-ne. El 1967 també es prohibeix la caça de l'ós Espanya, i a partir d'aquesta data comença un procés de preservació de l'animal des de l'administració pública. Cinc anys més tard ICONA comença a indemnitzar els pagesos que al·leguen que l'ós els ha matat bestiar.

L'any 1987 la Generalitat, després d'assumir les competències sobre el medi que fins llavors tenia

ICONA, crea les reserves parcials al municipi de Bonabè (Pallars Sobirà) i a Gessa, Vilamòs i Es Bordes (Vall d'Aran). Els dos principals estats dels Pirineus, agafen camins diferents en la protecció de l'ós fins que culmina tot plegat en el projecte Life de reintroducció de l'ós.

Que torna l'ós! La polèmica sorgida aquests dos últims anys al voltant de la reintroducció de l'ós es remunta al 1989-90, en unes jornades tingudes a la Vall d'Aran, en què es parla de l'ós i de la conservació del seu hàbitat. En aquesta reunió es comencen a sentir les primeres veus discordants sobre la possibilitat de mantenir l'ós al Pirineu. Poc temps més tard es fan les primeres jornades informatives, els sectors implicats del Pallars i de la Vall d'Aran, segons el Síndic d'A-

Al nostre país, l'ós bru habitava gairebé tot el Pirineu, els Ports de Beseit i, en temps més antics, la serralada Pre-litoral.

ran, Carles Barrera, s'oposen a la reintroducció de l'ós. Tres reunions més, una d'elles a Es Bordes, precedeixen l'inici del programa Life de reintroducció de l'ós bru.

El desembre del 1993 se signa el Programa Life pensat per a protegir dues espècies en perill d'extinció al Pirineu, el trencalòs i l'ós. La Generalitat de Catalunya és una de les institucions signatàries del conveni. Un any més tard la zona de l'Alt Àneu es manifesta contra la reintroducció de l'ós als boscos de Bonabè. El juny del 1995, veient el refús tant del Pallars com de l'Aran, la Generalitat demana de retardar l'aplicació del programa Life.

Tot i la negativa de Catalunya,

França deixa anar unilateralment Giva, la primera óssa del Life, el dia 19 de maig de 1996, a pocs quilòmetres de la frontera amb Catalunya. Quinze dies més tard els francesos n'alliberen una altra, anomenada Melba, i comencen les queixes dels ramaders i caçadors catalans per l'entrada a l'Aran i al Pallars dels plantígrads.

El mes de març d'enguany el conseller d'Agricultura de la Generalitat de Catalunya, Francesc Xavier Marimon, demana a la ministressa espanyola d'Agricultura, Isabel Tocino, que convenci la seva homòloga francesa de no alliberar el tercer ós al Pirineu septentrional. El 21 d'abril d'enguany, s'evidencia, en una reunió de tècnics del Programa Life a Ordesa, que l'única administració que no vol la reintroducció de l'ós, desdient-se de la seva posició inicial, és la Generalitat de Catalunya.

El dia 2 de maig d'enguany alliberen el darrer exemplar del programa Life, un mascle anomenat Pyros i que pesa prop de 235 quilos.

Els atacs causats l'any passat per l'ós a la Vall d'Aran van acabar d'encendre els ànims entre els ramaders i els caçadors de la Vall. Tot i això, alguns pagesos no s'hi oposen pas frontalment, sinó que

El programa Life impulsat per la Unió Europea ha amollat tres óssos des del maig de l'any passat. La presència dels plantígrads als Pirineus (fotos d'aquestes pàgines) ha provocat el rebuig dels ramaders i caçadors de la Vall d'Aran i el Pallars Sobirà.

Joan Pere Martí és un dels últims ramaders afectats per l'atac de l'ós a la Vall d'Aran. Atribueix als óssos del programa Life la mort de trenta-cinc ovelles i la desaparició de quaranta més.

CARLES PONT

reclamen al govern català més informació i control de l'ós.

Josep Pere Martí és un dels últims ramaders afectats per l'atac de l'ós a la Vall d'Aran. Atribueix a un dels tres óssos que hi ha a la Vall la mort de trenta-cinc ovelles i la

CARLES PONT

Carles Barrera, Síndic General d'Aran, és el principal opositor al programa de reintroducció de l'ós. Barrera és, a més a més, el president de l'Associació de Caça i Pesca d'Aran.

desaparició de quaranta més, aquest mes de juny.

Parlant per a EL TEMPS, Pere Martí manifestava: "No estem radicalment contra l'ós. Creiem que no se'ns ha donat prou informació i que mai no s'ha demanat a la gent d'aquí si volíem l'ós o no". Per al ramader, una solució seria de fer un tancat de dues-centes o tres-centes hectàrees i que hi fiquessin els óssos; "tots plegats viuríem més tranquils".

Els pagesos afectats per l'atac de l'ós exigeixen la màxima celeritat a l'administració a l'hora de fer efectiu el pagament de les indemnitzacions per la mort de bestiar.

Actualment aquest import s'ha fixat en quinze mil pessetes per ovel·la morta. El procediment que se segueix, un cop donada l'alarma d'un atac, és d'avisar la delegació comarcal del Departament d'Agricultura de Viella. Un cop rebuda la

Fa tres mesos es va crear el Grup de Suport a l'Ós del Pirineu, una plataforma de col·lectius naturalistes i ecologistes.

notícia, un equip de tècnics es dirigeix a l'indret i examina si és realment l'ós qui ha matat el bestiar i, en cas afirmatiu, se n'abona l'import al ramader en un període de quinze a trenta dies.

Un dels tècnics del Grup de Suport a l'Ós explica que la majoria de caps de bestiar morts l'any passat i enguany, han estat víctimes de gossos o simples esbalçades del bestiar, no de l'ós com s'ha atribuït. Segons les mateixes fonts, tot i que a vegades els tècnics del Departament d'Agricultura de la Generalitat comuniquen als superiors que no és l'ós qui ha atacat el bestiar, les pressions a què es troba

sotmesa l'administració catalana fan que l'indemnitzin igualment per por de crear més crispació. S'estima que l'any passat el bestiar de la Vall d'Aran i del Pallars Sobirà mort per l'ós només era un 0,7% del total. El percentatge restant havia estat víctima de llamps, gossos salvatges o salvatgines diverses.

Els polítics de la Vall d'Aran coincideixen a afirmar que la culpa de tot plegat és de l'administració catalana per la poca informació i el mal plantejament de la reintroducció de l'ós. L'alcalde de Viella, Josep Calbetó, afirma que la Generalitat ho ha fet tan malament com ha sabut. "Primer que tot havia d'informar del que volien fer la gent de la Vall. No han tingut gens en compte la gent del país i aquest és l'origen dels problemes que ara s'arrossegueu". D'una altra banda, Carles Barrera, Síndic General d'Aran i president de l'Associació de Caça i Pesca d'Aran, és totalment contrari a la reintroducció de l'ós bru. Per Barrera, ha quedat clar al llarg d'aquests darrers anys que a la Vall d'Aran no volen l'ós. També demana que s'abandoni el programa de reintroducció de l'ós i que les administracions expliquin què volen fer al Pirineu. "No volem que la reintroducció de l'ós repercuteixi en els drets històrics —la caça, l'accés al bosc— que tenim adquirits des de fa segles; no tenim clar en què ens volen convertir". La màxima autoritat de la Vall diu que els francesos han deixat anar l'ós en una zona molt deprimida del seu país: "No han portat pas l'ós als Alps, l'han dut en una zona d'economia migrada; parlem del sud de França, on el dinamisme és molt diferent".

Crear una comissió de treball, fer un manteniment de les activitats cinegètiques i pagar les indemnitzacions al més ràpidament possible són algunes de les demandes que fa Barrera a la Generalitat de Catalunya.

Tot per salvar l'ós. La darrera mesura que ha pres la formació ecologista, Lliga per la Defensa del Patrimoni Natural (DEPANA), és de presentar una denúncia contra el

diputat aranès Josep Lluís Boya, per presumpta ocultació de la mort a trets de l'últim ós del Pirineu català. Segons que explica el llibre d'Eugeni Casanova, Boya va tenir coneixement de la mort de l'últim ós, però no ho va denunciar.

Fonts jurídiques de la formació ecologista DEPANA han explicat a EL TEMPS que denunciaran per la via penal el diputat aranès per la mala manera d'actuar, tot i saber que l'espècie es troba en perill d'extinció. El mes d'abril passat es va crear a Barcelona el Grup de Suport a l'Ós del Pirineu, una plataforma que aglutina tot de col·lectius naturalistes i ecologistes, entre ells DEPANA. Antoni Carulla, vice-president de DEPANA, ha dit clarament que la posició tant de la plataforma com de la formació ecologista que ell representa vol donar suport a la reintroducció de l'ós. Entre els punts que, segons Carulla, cal tenir en compte es destaquen els següents: "l'ós i l'home són compatibles; l'animal pot ser un bé econòmic per a la zona; cal corregir la mala gestió de la Generalitat en la reintroducció de l'ós al Pirineu".

Per DEPANA, el Síndic General d'Aran, utilitza l'ós com una arma política. "Representa una minoria de la Vall i és una persona que èticament té dos càrrecs totalment incompatibles com són el de Síndic i el de president d'una societat de caçadors".

Un dels problemes més greus que tenen els ecologistes és que a la Vall d'Aran, una comarca amb poc

CARLES PONT

més de sis mil persones, prop de mil són caçadores. Aquest fet és determinant per als ecologistes, car pensen que els caçadors veuen en la reintroducció de l'ós una regressió de les àrees de caça.

Amenaces i desqualificacions.

La qüestió comença a agafar tal magnitud que, com diuen els mateixos aranesos, "fa respecte", oïmes quan, a la majoria de la gent de la Vall, li és indiferent que hi hagi óssos o no.

Algunes formacions ecologistes han denunciat que més d'un especialista en fauna i alguns agents rurals han estat amenaçats, i que fins i tot han volgut subornar-los perquè aquests manifestessin que al-

guns caps de bestiar morts, ho eren per culpa de l'ós.

Fa unes setmanes el president dels ramaders aranesos, Manel Barrella, en un programa de Catalunya Ràdio en desconnexió per a la Vall d'Aran, va desqualificar Marc Alonso, un dels tècnics que segueix des de la Vall d'Aran, des de fa més de deu anys, l'evolució de l'ós al Pirineu. Alonso és considerat un dels experts més qualificats en óssos. Doncs bé, Barrella va atacar personalment Alonso i va demanar-li que se'n tornés a Barcelona, ciutat natal del biòleg.

El futur del projecte de reintroducció de l'ós al Pirineu és molt incert perquè, a l'oposició d'alguns col·lectius i institucions, cal sumarhi la fi del programa Life l'any vinent. El 30 de juny de 1998 s'ha convertit en un malson per a més d'un perquè la fi del Life pot matar la poca cosa que s'ha aconseguit fins avui. Els quatre guardes que ha contractat la Generalitat per fer el seguiment tant de l'ós com del trencalòs es poden quedar sense feina, i ara tothom es comença a plantejar molts interrogants.

Les formacions ecologistes demanen la continuïtat del programa europeu, la Generalitat, el Consell General d'Aran, el Consell Comarcal del Pallars Sobirà i alguns caçadors i ramaders diuen que ja n'hi ha prou d'óssos. Dels guanyadors o perdedors d'aquesta batalla depèn que es tornin a veure óssos al Pirineu.

Carles Pont

Josep Calbetó, alcalde de Viella: "La Generalitat no ha tingut gens en compte la gent del país i aquest és l'origen dels problemes que ara s'arrosseguen."

L'esquerra mallorquina i el franquisme

David Ginard

Aquest llibre -continuació de *La resistència antifranquista a Mallorca (1939-1948)* del mateix autor- reuneix nou estudis sobre la reorganització del moviment obrer i de l'esquerra a Mallorca durant la guerra civil i el règim franquista.

Documenta Balear
"Menjants", 12

Sóc lletja

Sergi Belbel, Jordi Sánchez i Oscar Roig

Una obra, barreja de comèdia, farsa, drama i música, que ironitza sobre l'obsessió del culte al cos. Està escrita a quatre mans entre Sergi Belbel i Jordi Sánchez. Oscar Roig és l'autor de la música.

Edicions 62
"El Galliner. Teatre", 158